

УДК 719:004.9

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/64-2-6>

Валентина ПЕТРОВИЧ,

orcid.org/0000-0003-0407-0471

кандидат історичних наук,

доцент кафедри музеєзнавства, пам'ятокознавства та інформаційно-аналітичної діяльності
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) valyavp@ukr.net

Ірина ЧАРИКОВА,

orcid.org/0000-0002-50580-5216

кандидат філологічних наук,

доцент кафедри англійської філології
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(Луцьк, Україна) mytwins@ukr.net

ОЦИФРУВАННЯ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ

У статті, на основі низки теоретичних досліджень вчених та нормативно-правових актів світового значення, зроблена спроба узагальнити питання щодо стану забезпечення збереження інформаційних ресурсів культурної спадщини, до якої ми відносимо рукописи, стародруки, мапи, креслення, архівні документи, бібліотечні і музейні зібрання, періодичні видання тощо. Основна увага, у цьому зв'язку, приділена оцифруванню надзвичайно важливих складових історичної пам'яті будь-якої нації, зокрема й української. Зазначено, що в інформаційному суспільстві наприкінці ХХ – початку ХХІ ст. відбувається науково-технічний прогрес, що супроводжується потужним розвитком цифрових технологій, роль яких невпинно зростає. Це проявляється у збільшенні цифрової інформації у всіх сферах життєдіяльності людства та загальному потоці інформації, яка надходить усіма наявними комунікаційними каналами. Обсяги цифрової інформації збільшуються через переведення у цифровий формат і традиційних джерел інформації. Встановлено, що цифрові технології відіграють важливу роль у вихованні нової цифрової культури. Це істотно впливає на формування нового культурного типу сучасної особистості. Для такої особистості характерним є достатньо високий рівень комп'ютерної компетентності, оволодіння новим досвідом віртуалізації аспектів власного буття. Розглянуто історичний аспект процесу оцифрування, який розпочався з створення електронних каталогів найбільших архівів, музеїв і бібліотек. Зосереджено увагу на потребі запозичення та впровадження європейського досвіду для розроблення та реалізації проєктів, програм з оцифрування і створення інтегрованих цифрових ресурсів культурної спадщини України через вивчення нормативно-правових документів ЮНЕСКО та Європейського Союзу. Обґрунтовано потребу представлення цифрових ресурсів культурної спадщини України у світових інформаційних мережах.

Ключові слова: культурна спадщина, інформаційні ресурси, цифрові технології, цифровізація.

Valentina PETROVICH,

orcid.org/0000-0003-0407-0471

Candidate of Historical Sciences,

Associate Professor at the Department of Museology, Monument Studies
and Information and Analytical Activities
Lesya Ukrainka Volyn National University
(Lutsk, Ukraine) valyavp@ukr.net

Iryna CHARIKOVA,

orcid.org/0000-0002-50580-5216

Candidate of Philological Sciences,

Associate Professor at the Department of English Philology
Lesya Ukrainka Volyn National University
(Lutsk, Ukraine) mytwins@ukr.net

DIGITIZATION AND ENSURING THE PRESERVATION OF INFORMATION RESOURCES OF CULTURAL HERITAGE

The article analyzes theoretical research into the number of normative legal acts of universal importance. The author generalizes issues of cultural heritage data storing, including manuscripts, blackletter books, maps, drawings, archival documents, library and museum collections, periodicals, etcetera. The primary attention goes to the digitalization of significant instruments of the historical memory of a nation, a Ukrainian nation in particular. The author highlights that the information society of the end of the 20th – beginning of the 21st centuries witnesses scientific and technical progress accompanied by the active development of digital technologies, which are becoming more and more advanced. Digital data received through all available communication channels increase in all spheres of human activity and general information inflow. Digitalization of traditional information resources also favors the increase of the digital information volume. The research highlights that digital technologies are vital for the new digital culture. It powerfully influences the formation of a new cultural type of modern personality. Such a personality possesses a high level of computer competence and state-of-the-art skills in the virtualization of their own being. The researcher considers the historical aspect of the digitalization process that started with the e-catalogs creation of the biggest archives, museums, and libraries. The attention focuses on the need of gaining and implementing the European experience for the development and realization of the projects, digitalization programs, and creation of the integrated digital cultural heritage resources of Ukraine by studying the normative legal UNESCO and European Union documents. The author also substantiates the need for placing Ukrainian cultural heritage digital resources in the world's information networks.

Keywords: cultural heritage, information resources, digital technologies, digitalization.

Постановка проблеми. Питання національної самовідданості та історичної пам'яті завжди були в центрі уваги та відігравали першочергову роль для українського народу. З контекстом цих понять нерозривно пов'язана історико-культурна спадщина України, охорона, збереження і популяризація якої є одним з найбільш нагальних напрямів українського державотворення. Особливої актуальності ці аспекти набули з початком повномасштабного вторгнення в Україну російської федерації. Руйнування, численні втрати від свідомого знищення загарбниками культурних цінностей, що складають інформаційні ресурси культурної спадщини, потребують захисту, збереження та відновлення. Задля цього в умовах становлення та розвитку інформаційного суспільства активно впроваджуються та широко застосовуються цифрові технології, за допомогою яких здійснюється оцифрування інформаційних ресурсів культурної спадщини України. В умовах сьогодення збереження культурної спадщини методом оцифрування є дієвою зброєю на інформаційному фронті проти ворога.

Варто зазначити, що питання оцифрування об'єктів культурної спадщини потребують й правового врегулювання. У цьому контексті важливим є вивчення європейського досвіду створення нормативно-правової бази збереження створених інформаційних ресурсів, забезпечення до них доступу та їх актуалізації через ефективне використання. Унормування потребують також програми збереження цифрової спадщини.

У цьому аспекті важливого значення набуває правова основа оцифрування об'єктів культурної спадщини. Специфікою сучасної законодавчої

практики є пошук шляхів узгодження приватних і публічних інтересів, оптимальних правових рішень і механізмів для забезпечення повноцінного доступу громадян до інформації, знань, цифрового контенту культурної спадщини у всьому багатстві її видового складу. Значної ваги набирає вивчення європейського досвіду для розроблення та реалізації проєктів, програм з оцифрування і створення інтегрованих цифрових ресурсів культурної спадщини України, її представлення у світових інформаційних мережах.

Аналіз досліджень дозволив нам виявити, що матеріал, викладений в даній статті спирається на ряд провідних наукових праць пов'язаних із задекларованою проблематикою дослідження. Насамперед, слід відзначити наукові праці Л. Приходько, в яких дослідниця розглядає проблеми збереження культурної спадщини у цифровому форматі через призму вивчення нормативно-правових документів ЮНЕСКО та Європейського Союзу (ЄС). Особливу увагу вчена зосереджує на вивченні норм авторського права і суміжних прав ЄС у питаннях доступу до створеного цифрового контенту, зокрема цифрових ресурсів Національного архівного фонду України (Приходько, 2019; Приходько, 2020). В. Акуленко у своєму дослідженні зосереджує увагу на вивченні міжнародного права охорони культурних цінностей та впровадженні його у внутрішньому праві України (Акуленко, 2013). Питання формування цифрових ресурсів історико-культурної спадщини, на прикладі Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, розглядає у своїй науковій розвідці І. Лобузін (Лобузін, 2012). Серед наукових праць, присвячених забезпеченню збереження та

популяризації культурної спадщини, слід також згадати статті С. Марченко (Марченко, 2022), В. Добровольської (Добровольська, 2020), колективні праці, де розглядаються соціально-етичні основи збереження цифрової спадщини в Україні (Соціально-етичні основи збереження цифрової спадщини в Україні, 2017) та історичний досвід і питання охорони культурної спадщини в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України» (Культурна спадщина в контексті «Зводу пам'яток історії та культури України», 2015).

Мета статті – визначити роль та значення цифрових технологій для забезпечення збереження інформаційних ресурсів культурної спадщини.

Виклад основного матеріалу. На думку Л. Приходько, в умовах становлення інформаційного суспільства, модернізації його норм під впливом стрімкого розвитку новітніх інформаційно-комунікаційних технологій, їх широкого розповсюдження у всіх сферах життєдіяльності сучасного європейського соціуму, істотно підвищується роль цифрових технологій. Їх домінуюче застосування, безпрецедентні обсяги концентрації цифрової інформації, збільшення її питомої ваги у загальному потоці інформації, яка надходить усіма існуючими комунікаційними каналами, дедалі активнішого відбуваються й у сферах культури й культурної спадщини (Приходько, 2020: 104).

Нова цифрова реальність окреслюється у широкому застосуванні високошвидкісного Інтернету. Відповідно цифрові технології мають не суто територіальний, а набувають глобального характеру. Їхні переваги реалізуються у найширших масштабах. Як стверджує Л. Матвейчук, застосування цифрових технологій відіграє все більш значиму роль у сучасному науковому пізнанні, сприяє появі нових знань, розвитку нових міждисциплінарних і проблемно-орієнтованих напрямів дослідної діяльності, нарощуванню потенціалу наукових досліджень, перетворенню знань у суспільне надбання (Матвейчук, 2018).

Цифрові технології, на думку, Н. Луман, відіграють важливу роль й у формуванні нової цифрової культури (культури нових медіа) – унікального культурно-цивілізаційного феномену, а також нового культурного типу сучасної особистості, яка вирізняється достатньо високими параметрами комп'ютерної компетентності, новим досвідом віртуалізації аспектів власного буття (Луман, 2010).

Варто підкреслити, що обсяги цифрової інформації збільшуються через переведення у цифровий формат і традиційних джерел інформації (рукопи-

сів, стародруків, мап, креслень, архівних документів, бібліотечних і музейних збірань, періодичних видань тощо). Оцифрування документальної спадщини у сучасному інформаційному суспільстві – один із ключових трендів. Процес оцифрування розпочався на рубежі 1980–1990-х років як складова процесів створення електронних каталогів найбільших архівів, музеїв і бібліотек. Досить швидко він набув статусу самостійного, самодостатнього і наукомісткого напряму орієнтованого не тільки на забезпечення всебічного доступу користувачів до багатоаспектної інформації документальних скарбів і фізичної збереженості оригіналів документів шляхом створення їх електронних копій, а й на виконання міжнародних і національних проектів, програм оцифрування культурної спадщини (Приходько, 2019: 68).

Культурна спадщина є базовим поняттям у поняттєво-термінологічному апараті комплексу гуманітарних наук, а також у побудові моделі її правової охорони (Про культуру : Закон України від 14 грудня 2010 р. № 2778–VI; Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08 червня 2000 р. № 1805-III). На думку, В. Акуленко поняття має глибокі філософські традиції та історичні корені, а його тривала еволюція виразно окреслилася в дискусіях, присвячених проблемам передачі – наслідування від попередніх до наступних поколінь окремих об'єктів матеріальної та духовної культури (споруди і будівлі різного призначення, предмети побуту, знаряддя праці, релігійні й національні реліквії, архівні документи, рукописи, стародруки, твори літератури і різних видів мистецтва – живопису, графіки, фотографії тощо), які у хронологічному відношенні були свідомством (пам'яткою) історії, та з огляду на їх непересічне історичне, наукове, художнє або інше значення потребували збереження (Акуленко, 2013: 475–489).

Сприятливим періодом для комплексного вивчення і актуалізації цього поняття можна вважати другу половину ХХ століття. Л. Приходько зазначає, що у цей період, по-перше, були створені відповідні міжнародні органи та інститути, покликані самостійно або у взаємодії з різноманітними міжнародними установами й національними урядами вирішувати стратегічні та/або практичні завдання щодо охорони і збереження пам'яток культури та природи; по-друге, поступово ознак самостійної галузі міжнародного права з власним предметом, комплексом усталених спеціальних юридичних норм набувала сфера правового забезпечення охорони культурних цінностей; по-третє, посилилася увага міжнародної спільноти до пра-

вової регламентації цілей, процедур, засобів і методів діяльності у пам'яткоохоронній галузі (Приходько, 2019: 69).

На початку XXI століття категорія «культурна спадщина» набула істотного розширення об'єктного складу, смислового і предметного поля. Зокрема, під впливом сучасних цифрових технологій у міжнародному масштабі набуло поняття «цифрова спадщина». У довідкових виданнях, термінологічних словниках, глосаріях термін «цифровий» (англ. digital) є синонімом «електронний» (Тлумачний словник з інформатики, 2010: 71, 587). Л. Приходько наголошує, що загальноживаний термін «цифрова спадщина» (англ. digital heritage) має подвійне значення – культурна спадщина у цифровій формі або оцифрована (в електронній формі) культурна спадщина, тобто, йдеться про створення електронних (цифрових) копій історичних документів та артефактів (Приходько, 2019: 74).

У цьому аспекті важливого значення набуває правова основа оцифрування об'єктів культурної спадщини. Специфікою сучасної законодавчої практики є пошук шляхів узгодження приватних і публічних інтересів, оптимальних правових рішень і механізмів для забезпечення повноцінного доступу громадян до інформації, знань, цифрового контенту культурної спадщини у всьому багатстві її видового складу. Значної ваги набирає вивчення європейського досвіду для розроблення та реалізації проєктів, програм з оцифрування і створення інтегрованих цифрових ресурсів культурної спадщини України, її представлення у світових інформаційних мережах.

Принципово важлива роль у вирішенні та розробці питань документальної культурної спадщини та інформаційно-комунікаційних процесів у соціумі та у формуванні суспільства знань, що супроводжується виникненням цифрової культури, належить ЮНЕСКО, Раді Європи та іншим міжнародним організаціям у галузі культури, освіти, науки – головним інституціям Європейського Союзу (ЄС). В. Добровольська називає низку Міжнародних програм та ініціатив, у яких визначено концептуальні засади створення різноманітних цифрових ресурсів освітнього, наукового й історико-культурного змісту: програма «Пам'ять Світу» (“Memory of the World”, ЮНЕСКО, 1992), «Хартія про збереження цифрової спадщини» (“Charter on the Preservation of Digital Heritage”, ЮНЕСКО, 2003), «Маніфест для цифрових бібліотек» (“Manifesto for Digital Libraries”, ІФЛА, 2010) та інші (Добровольська, 2021: 60).

У своїй науковій розвідці В. Акуленко стверджує, що ухвалені під егідою ЮНЕСКО та інших міжнародних організацій численні документи – багатосторонні конвенції, рекомендації, декларації, зафіксували розвиток міжнародного права охорони культурних цінностей саме як системи принципів і норм, що формуються суб'єктами міжнародного права, і регулюють міжнародні відносини у сфері збереження, використання і дослідження культурної спадщини, відновлення історичного середовища, захисту культурних цінностей у випадку збройних конфліктів, реституції і повернення незаконно переміщених культурних цінностей, міждержавне культурне співробітництво за цими напрямками (Акуленко, 2013: 61–62).

Варто наголосити, що ініціативи вище зазначених інституцій торкаються широкого спектру ключових аспектів правового захисту культурної спадщини, у т. ч. у цифровій формі та інтеграції діяльності «установ пам'яті», які зберігають і продукують об'єкти сучасної цифрової культури, і, таким чином, визначають парадигму культурної політики на міжнародному і регіональному рівнях. Звернення до досвіду та концептуальних основ культурної політики міжнародних організацій і міждержавних інституцій актуалізується в контексті євроінтеграційного процесу нашої держави.

Л. Приходько зазначає, що правові проблеми щодо культурної спадщини вирішуються у ЄС не тільки через прийняття відповідних нормативно-правових актів, стратегічних документів. Послідовно реалізується залучення європейської спільноти до вирішення питань її збереження, оцифрування та доступу, що передбачає: проведення широких консультацій з експертами, науковцями, представниками «інституцій пам'яті», установами, які займаються програмним забезпеченням, стандартизацією; поширення технічних рекомендацій; здійснення пілотних проєктів; підготовка публікацій, розроблення навчальних програм, проведення міжнародних конференцій, семінарів з актуальної тематики тощо (Приходько, 2020: 126).

Цифрові технології зумовили безпрецедентні умови доступу до інформаційних ресурсів, у т. ч. до надбань світової культурної спадщини, а також слугують засобом її збереження. Проте, на думку В. Добровольської, існують ризики для об'єктів культурної спадщини, що створюються і розповсюджуються з використанням веб-технологій. І головний із них пов'язаний із нестабільністю глобальних комп'ютерних мереж (Добровольська, 2020: 74). У зв'язку з цим, Р. Мур у науковій

роботі, присвяченій теорії цифрового збереження, наголошує, що виокремлено новий напрям дослідження з організації збереження цифрової спадщини (digital preservation), що передбачає надійне зберігання великих обсягів цифрових даних, забезпечення доступності до них у майбутньому. У межах цього напрямку досліджень визначені основні проблеми, що виникають на шляху збереження цифрової інформації для майбутніх поколінь: старіння носіїв інформації та зчитувальних пристроїв; зміна форматів файлів та стандартів метаданих; зміна програмних платформ; необхідність перенавчання спеціалістів бібліотечних, архівних та музейних установ; перебудова цифрових колекцій за новими стандартами (Moore, 2008: 64, 72).

Висновки. Підсумовуючи зазначене вище, можемо констатувати, що можливість збереження об'єктів культурної спадщини та оперативного відтворення інформації про його культурну цінність

і майнову приналежність, у випадку втрати чи псування, є надзвичайно важливою для держави. Ставлення до пам'яток історії та культури є показником рівня розвитку держави та духовної зрілості її громадян. В інформаційному суспільстві реалії цифрового простору знайшли відображення в усіх сферах життєдіяльності соціуму, сформувавши нове технологічне середовище та нові умови його функціонування. Особливої актуальності набуває формування інформаційних ресурсів, перетворення їх у цілісну і доступну для користування ефективну «систему знань», створення високотехнологічних можливостей для поширення й використання інформації, інформаційного обміну. Найефективнішою формою збереження інформації є цифрова форма. Вона має низку позитивних якостей: практично необмежений обсяг зберігання інформації, простоту управління та пошуку, можливість автоматичного копіювання та доступу до інформації з будь-якої точки світу тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акуленко В. І. Міжнародне право охорони культурних цінностей та його імплементація у внутрішньому праві України : монографія. Київ : ТОВ «Юстініан», 2013. 616 с.
2. Добровольська В. В. До питання збереження цифрової культурної спадщини. *Інформація та соціум* : матеріали V Міжнар. наук.-пр. конф. м. Вінниця, 25 черв., 2020 р. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2020. С. 73–75.
3. Добровольська В. В. Структура і зміст навчальної дисципліни «Цифрова культурна спадщина». *Інформація та соціум* : матеріали VI Міжнар. наук.-пр. конф. м. Вінниця, 04 черв. 2021 р. Вінниця : ДонНУ імені Василя Стуса, 2021. С. 59–61.
4. Луман Н. Реальність мас-медіа. Київ, 2010. 158 с.
5. Матвейчук Л. О. Цифрова економіка : теоретичні аспекти. *Вісник Запорізького нац. ун-ту. Економічні науки*. 2018. № 4(40). С. 116–127.
6. Приходько Л. Оцифрування об'єктів культурної спадщини за нормативно-правовими документами європейського союзу у сфері авторського права і суміжних прав. *Архіви України*. 2020. № 1. С. 104–131.
7. Приходько Л. Ф. Збереження цифрової культурної спадщини – імператив XXI століття (за документами ЮНЕСКО і Європейського Союзу). *Архіви України*. 2019. № 2. С. 67–92.
8. Про культуру : Закон України від 14 грудня 2010 р., № 2778–VI (Редакція від 07.10.2022). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2011. № 24. Ст. 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>.
9. Про охорону культурної спадщини : Закон України від 08 червня 2000 р. № 1805-III (Редакція від 01.01.2023). *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2000. № 39. Ст. 333. URL: [https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text](https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text;);
10. Тлумачний словник з інформатики / Г.Г. Півняк, Б.С. Бусигін, М.М. Дівізніук та ін. Дніпро : Нац. гірнич. ун-т, 2010. 600 с. URL: <http://www.programmer.dp.ua/download/tlumachniy-slovník-z-informatiki.pdf>.
11. Moore R. Towards a Theory of Digital Preservation. *The International Journal of Digital Curation*. 2008. № 3(1). P. 63–75. DOI: <https://doi.org/10.2218/ijdc.v3i1.42>.

REFERENCES

1. Akulenko V. I. (2013) Mizhnarodne pravo okhorony kulturnykh tsinnosti ta yoho implementatsiia u vnutrishnomu pravi Ukrainy. [International Law for the Protection of Cultural Property and its Implementation in the Domestic Law of Ukraine] : monohr. Kyiv : TOV “Iustinian”. 616. [in Ukrainian].
2. Dobrovolska V. V. (2020) Do pytannia zberezhennia tsvyrovoy kulturnoi spadshchyny. [On the issue of preserving digital cultural heritage]. *Informatsiia ta sotsium* : materialy V Mizhnar. nauk.-pr. konf. – *Information and society* : materials V International. sci.-pr. conf. m. Vinnytsia, 25 cherv., 2020 r. Vinnytsia : DonNU imeni Vasylia Stusa. 73–75. [in Ukrainian].
3. Dobrovolska V. V. (2021) Struktura i zmist navchalnoi dystsypliny “Tsvyfrova kulturna spadshchyna”. [Structure and content of the discipline “Digital Cultural Heritage”]. *Informatsiia ta sotsium* : materialy VI Mizhnar. nauk.-pr. konf. – *Information and society* : materials VI International. sci.-pr. conf. m. Vinnytsia, 04 cherv. 2021 r. Vinnytsia : DonNU imeni Vasylia Stusa. 59–61. [in Ukrainian].
4. Kulturna spadshchyna v konteksti “Zvodu pamiatok istorii ta kultury Ukrainy” (2015). [Cultural heritage in the context of the “Code of Monuments of History and Culture of Ukraine”] / Kot S. I. (vidpovid. red.), Denysenko H. H., Ivakin H. Yu.,

Katarhina T. I., Kovpanenko N. H., Skrypnyk P. I., Tymofienko V. I., Tytova O. M., Fedorova L. D. K. : Instytut istorii Ukrainy. 486. [in Ukrainian].

5. Lobuzin I. V. (2012) Otsyfruvannia istoriko-kulturnoi spadshchyny: tekhnolohii ta upravlinnia. [Digitization of historical and cultural heritage: technology and management]. *Reiestratsiia, zberhannia i obrobka danykh – Data logging, storage and processing*. 14. 3. 104–114. [in Ukrainian].

6. Luman N. (2010) Realnist mas-media. [The reality of mass media]. Kyiv. 158. [in Ukrainian].

7. Marchenko S. D. (2022) Suchasni tekhnolohii u spravi populiaryzatsii mistsevoi kulturnoi spadshchyny. [Modern technologies for the promotion of local cultural heritage]. *Mizhnarodna naukova intehtratsiia “2022” : materialy nauk. konf. – International Scientific Integration “2022” : materials of sciences. conf. 11 ver. 2022 r. 12-01. 59–63. DOI: 10.30888/8/2709-2267.2022-12-01-002*. [in Ukrainian].

8. Matveichuk L. O. (2018) Tsyfrova ekonomika : teoretychni aspekty. [Digital economy: theoretical aspects]. *Visnyk Zaporizkoho nats. un-tu. Ekonomichni nauky – Bulletin of Zaporizhzhya nats. univ. Economic sciences*. 4(40). 116–127. [in Ukrainian].

9. Prykhodko L. (2020) Otsyfruvannia obektiv kulturnoi spadshchyny za normatyvno-pravovymy dokumentamy yevropeiskoho soiuzu u sferi avtorskoho prava i sumizhnykh prav. [Digitization of cultural heritage objects according to the legal documents of the European Union in the field of copyright and related rights]. *Arkhivy Ukrainy – Archives of Ukraine*. 1. 104–131. [in Ukrainian].

10. Prykhodko L. F. (2019) Zberezhennia tsyfrovoy kulturnoi spadshchyny – imperatyv KhKhI stolittia (za dokumentamy YuNESKO i Yevropeiskoho Soiuzu). [Conservation of digital cultural heritage is an imperative of the XXI century (according to UNESCO and European Union documents)]. *Arkhivy Ukrainy – Archives of Ukraine*. 2. 67–92. [in Ukrainian].

11. Pro kulturu : Zakon Ukrainy vid 14 hrudnia 2010 r. № 2778–VI (Redaktsiia vid 07.10.2022) (2011). [On culture : Law of Ukraine of December 14, 2010 No 2778–VI (edition of 07.10.2022)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR) – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*. 24. 168. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text>. [in Ukrainian].

12. Pro okhoronu kulturnoi spadshchyny : Zakon Ukrainy vid 08 chervnia 2000 r. № 1805-III (Redaktsiia vid 01.01.2023) (2000). [On the protection of cultural heritage: Law of Ukraine of 08 June 2000 No 1805-III (edition of 01.01.2023)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR) – Information of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*. 39. 333. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1805-14#Text>. [in Ukrainian].

13. Sotsialno-etychni osnovy zberezhennia tsyfrovoy spadshchyny v Ukraini (2017). [Socio-ethical foundations of digital heritage preservation in Ukraine] : monohr. / Tiurmenko I. (ker. avt. kol.), Rohozha M., Bozhuk L., Kurchenko T., Khaletska L. Kyiv : Talkom. 172. [in Ukrainian].

14. Tlumachnyi slovnyk z informatyky (2010). [Explanatory dictionary of computer science] / H. H. Pivniak, B. S. Busyhin, M. M. Diviziniuk ta in. Dnipro : Nats. hirnych. un-t. 600. URL: <http://www.programmer.dp.ua/download/tlumachniy-slovník-z-informatiki.pdf>. [in Ukrainian].

15. Moore R. (2008) Towards a Theory of Digital Preservation. *The International Journal of Digital Curation*. 3(1). 63–75. DOI: <https://doi.org/10.2218/ijdc.v3i1.42>.